

Rapport 13c van commissie 7 - vervolg adviescommissie ambten (bij 9.35)

In de eerste zittingsweek besloot de synode een adviescommissie ambtsstructuur in te stellen. Deze commissie kreeg de opdracht om een scala aan vragen met betrekking tot de ambten in samenhang te doordenken en de synode te dienen met een advies op hoofdlijnen. Dit advies werd in de tweede zittingsweek besproken, om te peilen of de hoofdlijn ervan op instemming kon rekenen. Hoewel uw commissie het rapport op hoofdlijnen kon aanvaarden, bleek de vergadering hierover verdeeld.

Uw commissie heeft deze peiling verwerkt. Als resultaat hiervan leggen wij de vergadering nu onderhavig rapport voor ter bespreking in de derde zittingsweek. In overleg met het moderamen is de intentie dat het rapport in deze week eerst in groepen besproken wordt en vervolgens plenair. Hoewel uw commissie al uitgewerkte besluitvoorstellen voorlegt, zal deze bespreking nog niet gericht zijn op daadwerkelijke besluitvorming, maar nogmaals in het teken staan van visievorming. De besluitvorming zelf zal dan in een volgende zitting aan de orde zijn.

De opzet van dit rapport is als volgt: na een inleidende beschouwing op hoofdlijnen in hoofdstuk 1 volgt een hoofdstuk 2 waarin uw commissie betoogt dat de drie gevoeligste onderwerpen (vrouw en ambt, diaken in/uit kerkenraad, superintendent) op dit moment geen deel meer hoeven uit te maken van de bespreking, maar meer onderzoek vergen (evenals een vierde onderwerp, naar de verhouding van het bestuurlijke en het geestelijke aspect van het ouderlingschap). Vervolgens komt in hoofdstuk 3 het cluster van vragen rond de bevoegdheden van niet-predikanten aan de orde. Tot slot volgt in hoofdstuk 4 een sectie met overige vragen.

NB. In de tweede zittingsweek werd nog het onderwerp van de leesdienst aan het scala van vragen toegevoegd, n.a.v. par. 5.1 van het rapport van deputaten eredienst (9.24/41) en wat commissie 3 daarover schreef (9.24/106r2-5). Uw commissie had dit onderwerp zelf nog niet aan de lijst toegevoegd, maar herkent dat dit raakvlakken heeft met de ambtsstructuur. Het is daarom nu meegenomen in het vierde hoofdstuk.

30 *Inhoudsopgave*

	1. Hoofdlijn.....	113
	1.1 Verhouding gelijkwaardigheid en gelijkheid	114
	1.2 Exegetische onderbouwing.....	114
	1.3 Theologische onderbouwing.....	116
35	2. Meer of ander onderzoek.....	119
	2.1 Superintendent en beroepingswerk.....	119
	2.2 Diaken in/uit kerkenraad	120
	2.3 Vrouw en ambt	121
	2.4 Ouderling	121
40	3. Bevoegdheden niet-predikanten	122
	3.1 Positie van de evangelist.....	123
	3.2 Instructie sacramentsbevoegdheid	128
	3.3 Zegen/zegenbede	131
	4. Overige vragen	132
45	4.1 Hoogleraarsambt.....	132
	4.2 Artikel 3 K.O.	136
	4.3. Artikel 6 K.O.	137
	4.4. Leesdienst	137
	4.5 Werken in clusters	138

50

1. Hoofdlijn

De hoofdlijn van het rapport is dat de adviescommissie pleit voor een duidelijker onderscheid tussen de verschillende ambten. Zoals we schreven in rapport 13b: ‘De huidige tijd vraagt om een duidelijker differentiatie. Een predikant moet echt predikant zijn, een ouderling echt ouderling en een diaken echt diaken. Daarbij pleit de commissie ervoor ook duidelijker af te bakenen dat een predikant een eigen positie heeft en dat hem bepaalde verantwoordelijkheden en bevoegdheden eigen zijn die zo niet aan ouderlingen toekomen. Dit spitst zich toe op de bediening van de sacramenten.’

In rapport 13b nog niet zo expliciet genoemd, maar wel van groot belang is hier het onderscheid tussen *gelijkheid* en *gelijkwaardigheid*. Het adviesrapport houdt onverminderd vast aan de gelijkwaardigheid van de ambten. Het ene ambt is niet beter, hoger, geestelijker, eervoller of wat ook maar dan het andere. De waardigheid van de ambten is en blijft gelijk. Tegelijk stelt de adviescommissie voor om duidelijker te benoemen dat deze gelijkwaardigheid niet betekent dat daarom ook de verantwoordelijkheden en bevoegdheden steeds meer gelijk moeten worden. Deze tendens is bijvoorbeeld zichtbaar waar de diaken volop meedoet in het opzicht over de gemeente of waar ervoor gepleit wordt dat ook ouderlingen de sacramenten kunnen bedienen. Als een diaken ‘eigenlijk’ aan de ouderling gelijk is en ook een predikant ‘eigenlijk’ een soort ouderling is, dan is niet uit te leggen waarom een ouderling dan niet ook ‘eigenlijk’ een soort predikant zou kunnen zijn en alles kunnen doen wat tot dusver aan de predikant werd voorbehouden. Hier wordt gelijkwaardigheid tot gelijkheid en dat is volgens de adviescommissie een ontwikkeling die uiteindelijk zal kunnen leiden tot congregationalisme, functionalisering van de ambten en laagkerkelijkheid. Wat betreft de diaken wordt er al langer voor gepleit meer nadruk op het eigene van dit ambt te leggen. De commissie trekt dit nu dus door naar de andere ambten.

Diverse afgevaardigden spraken hun waardering uit voor deze hoofdlijn. Tegelijk uitten sommigen ook fundamentele kritiek, omdat zij juist wel meer gelijkheid bepleiten of vrezen dat de gelijkwaardigheid ondanks alle goede bedoelingen uit het zicht verdwijnt. Anderen spraken van gemengde gevoelens of instemming met de hooflijn maar kritiek op de uitwerking.

Uw commissie wil hierbij allereerst onderstrepen wat prof. Huijgen ter vergadering al aangaf: dat het advies inderdaad (gematigd) vernieuwend is, maar dat de synode hier juist om had gevraagd, omdat de besluitvorming dreigde vast te lopen en te verzanden in *ad hoc*-oplossingen. Het advies op hoofdlijnen was nodig om de lijn en samenhang in de besluitvorming niet te verliezen en om helder te krijgen hoe de deelonderwerpen met elkaar in verband staan. De thematiek van de ambten ligt bepaald niet voor het eerst op tafel, maar is een langlopend dossier met een toenemende behoefte aan duidelijkheid. Bovendien staat de huidige synode nu, na een lang traject (zie het informatieve overzicht van deputaten kerkorde in par. 2.14 van rapport 9.16), voor de taak van een definitieve plaatsbepaling van de evangelist.

De adviescommissie heeft een denkrichting ontvouwd, die uw commissie heeft ervaren als een *gematigde vernieuwing*: voldoende gematigd om de aansluiting met het verleden te behouden, voldoende vernieuwend om de aansluiting met de toekomst te maken. Ook nu hebben de ambten al hun eigenheid. Het onderscheid tussen predikant, ouderling en diaken is er niet voor niets. In die zin was een predikant altijd al ‘eigenlijk *niet*’ gelijk aan de ouderling. Maar de manier waarop we dit nu zouden kunnen gaan vormgeven, biedt nieuwe mogelijkheden richting de toekomst. Inderdaad gaat het advies tegen de tijdgeest in. Toch ziet uw commissie mogelijkheden en kansen om juist het belang van differentiatie naar voren te brengen. Er is naar onze indruk geen behoefte aan nog meer gelijkheid en

nog meer uitwisselbaarheid, maar juist aan een herwaardering van kwaliteit, eigenheid en uniciteit. Ook is er behoefte aan authentiek gezag. In een wereld waarin iedereen een mening heeft en alles even zwaar lijkt te wegen, proberen bijvoorbeeld ook kranten en tijdschriften te benadrukken dat zij een kwaliteit meebrengen die op internetfora niet te vinden is. In hoeverre dit ‘werkt’ is de vraag, maar uw commissie herkent hierin een streven dat zij deelt. Juist de nadruk op het eigene en unieke van de ambten zou ook kunnen aansluiten bij de behoefte aan iets dat het alledaagse overstijgt (transcendentie) in een als gesloten en ‘plat’ (immanent) ervaren wereld.

10 Alternatieven voor de hoofdlijn van het advies van de commissie werden niet aangedragen. Daarom ziet uw commissie geen andere optie dan toch op deze ingeslagen weg voort te gaan. Het voorkomt verbodsel in de besluitvorming en wijst richting in een heel aantal dossiers. Niet alleen helpt het advies om de predikant meer als predikant te begrijpen, maar ook om de ouderling meer als ouderling te begrijpen. Dit werpt ook weer licht op de positie van de evangelist. Dit alles uiteraard met maximale verwerking van de kritische vragen die gesteld zijn. Daarvan willen we de belangrijkste hier nu bespreken.

1.1 Verhouding gelijkwaardigheid en gelijkheid

20 Enkele afgevaardigden stelden vragen bij de gelijkheid en de gelijkwaardigheid van de ambten. Betekent een ongelijkheid in bevoegdheden en verantwoordelijkheden niet automatisch ook iets van ongelijkwaardigheid? Is het spreken over ‘blijvende gelijkwaardigheid’ geen wassen neus, als intussen aan het ene ambt bepaalde zaken wel worden toegekend, maar aan het andere niet? Betekent dat niet automatisch toch een vorm van hiërarchie?

25 Uw commissie ontkent niet dat dit zo kan lijken in de beeldvorming. Dat is ook onvermijdelijk. Ieder verschil in taakverdeling en verantwoordelijkheden leidt hoe dan ook tot een verschil in waarneming. Maar het gaat erom, of er ook kerkordelijke *aanleiding* tot deze interpretatie gegeven wordt. Wij stellen in dit verband voor om de gelijkwaardigheid maximaal tot uitdrukking te brengen, door voor een andere terminologie te kiezen dan de adviescommissie. Waar die voorstelde te spreken over een ‘geordineerd’ (predikant) een een ‘plaatselijk’ (ouderling) ambt zou nog de indruk van een verschil in gelijkwaardigheid kunnen ontstaan, omdat het ene ambt dan immers (met een duur woord) geordineerd is en het andere niet. Uw commissie stelt voor deze terminologie te vervangen door ‘bovenplaatselijk’ en ‘plaatselijk’. Hiermee is volgens ons helder gemarkeerd dat het enkel gaat om een ander werkgebied en om de sfeer van de katholiciteit. Het sluit aan bij de bestaande praktijk dat predikant en evangelist worden aangesteld op de (bovenplaatselijke) classis, terwijl de ouderling wordt bevestigd in de (plaatselijke) gemeente. Doordat het onderscheid puur geografisch is aangeduid is ook duidelijk dat het gaat om een verschil in taken en roeping, en niet in waardigheid, kwaliteit of niveau. De artikelen 17 en 85 KO blijven voluit gelden. Tegelijk is wel duidelijker dan voorheen terminologisch gewaarborgd dat het verschil in verantwoordelijkheden wel ergens op is gebaseerd en dat niet zomaar sprake is van ‘gelijkheid’ in de zin van gelijke bevoegdheden. De dienaar van het Woord bekleedt namelijk een bovenplaatselijk ambt, maar de ouderling een plaatselijk ambt.

45

1.2 Exegetische onderbouwing

Vier afgevaardigden vroegen door naar de betekenis van de ‘episkopos’ in het Nieuwe Testament. Hier gaat het om de exegetische onderbouwing van het rapport. Het Nieuwe Testament spreekt, aldus deze afgevaardigden, toch naar het lijkt maar van één permanent regeerambt. De apostelen stelden deze ‘oudsten’ aan op elke plaats. Soms worden zij

50

aangeduid als *presbyteros*, soms als *episkopos*, maar inhoudelijk maakt dit feitelijk nergens verschil.

Uw commissie erkent dit volmondig. Sowieso zijn de ambten zoals wij die vandaag de dag kennen (gestempeld door de kaders van predikantsopleiding, curatorium, beroepingsbrief, 5 ondertekeningsformulier, bevestigingsdienst, etc.) niet direct afleidbaar uit het Nieuwe Testament en was het ambt in de eerste eeuw nog bezig vorm te krijgen. Maar wat betreft de eerste gemeenten zoals we die tegenkomen in het Nieuwe Testament is inderdaad niet hard te maken dat er onderscheid wordt gemaakt tussen predikanten als *episkopoi* enerzijds en ouderlingen als *presbyteroi* anderzijds, met een bijbehorend verschil in 10 verantwoordelijkheden. Beide benamingen lopen door elkaar en zijn praktisch inwisselbaar, zoals ook prof. Versteeg eerder al heeft laten zien (vgl. zijn artikel ‘Nieuwtestamentisch profiel van de ouderling’, in: *Uit liefde voor Christus en zijn gemeente* uit 1982 en *Kijk op de kerk*, 1983). Ook is van enig verschil in bevoegdheden is geen sprake. Nergens lezen we dat sommige ambtsdragers wel doop en avondmaal mogen 15 bedienen en anderen niet, nergens lezen we ook over een verschil in wijze van aanstelling en nergens van een verschil tussen bovenplaatselijke en plaatselijke ambtsdragers. Wel is er een duidelijk verschil tussen de twaalf apostelen enerzijds en alle medewerkers, oudsten, evangelisten, diakenen, etc. anderzijds, maar dit is duidelijk vanwege de unieke situatie van de eerste eeuw. Ook is er verschil tussen het geheel van de oudsten enerzijds en 20 oudsten met de bijzondere roeping om voor te gaan in het leren en onderwijzen (1 Tim. 5:17) anderzijds, maar ook dit is geen categorisch onderscheid. Het betoog van de afgevaardigden die bij dit alles de vinger legden, gaat hier overigens gelijk op met het betoog in instructie 8.08.

Het was echter ook nooit de bedoeling van het adviesrapport om het advies op een 25 exegetisch verschil tussen *episkopos* en *presbyteros* te baseren. Dat kan niet op die manier. Uw commissie wijst erop, dat in hetzelfde rapport juist werd gezegd dat het Nieuwe Testament ‘geen blauwdruk’ kent voor de ambtsstructuur en dat het daarom in iedere tijd en plaats zaak is om hierin zelfstandig na te denken en op verantwoorde wijze theologisch positie te kiezen binnen het maatschappelijk krachtenveld, op zo’n manier dat de 30 wezenlijke theologische zaken die in de Schrift aan de orde zijn en in de traditie ook altijd als zodanig herkend zijn daarmee zoveel mogelijk zijn gediend. Met andere woorden: het onderscheid tussen predikanten en ouderlingen is niet allereerst exegetisch gefundeerd, maar wil in de traditie van de Reformatie op een niet-biblicistische manier wel recht doen aan belangrijke onderliggende lijnen.

Het voorstel om duidelijker onderscheid te maken tussen ouderlingen en predikanten is dus 35 niet zozeer vanuit een ‘blauwdruk’ gemotiveerd. We kunnen de wending naar meer differentiatie zoals de commissie ambtsstructuur die voorstelt alleen maken met gezamenlijke instemming, omdat we gezamenlijk van mening zijn dat dit een nuttige, juiste en goede zaak is om in de huidige maatschappelijke omstandigheden te doen, in 40 aansluiting op de traditie. Tegen het gevaar van vervlakking, functionalisering en verlies van kwaliteit stelt de adviescommissie voor om nieuwe waarborgen voor niveau en kwaliteit aan te brengen, om onszelf zo te blijven bepalen bij de hoogste standaarden van vorming en het principiële gegeven van het bijzondere ambt. Uw commissie kan dit voorstel volgen. De vraag aan de synode is, of we dit gezamenlijk willen. Niet omdat het 45 op direct-exegetische gronden geboden is, maar vanwege de diepere theologische lijnen en omdat we samen inzien dat dit een begaanbare weg is, in aansluiting op het verleden maar met oog voor de toekomst.

Precies zo’n zelfde principiële doordenking heeft ook plaatsgevonden in de Vroege Kerk en tijdens de Reformatie. In de eerste eeuwen zijn niet alleen zaken met betrekking tot de 50 christologie en de triniteitsleer verder verhelderd en doordacht, maar ook met betrekking

tot de ambten. Dit leidde er in die tijd toe dat de *episkopos* boven de *presbyteroi* werd geplaatst, ook al was dit in het Nieuwe Testament nog niet zo het geval. Dat doet de lijnen van het Nieuwe Testament geen geweld aan, maar is een nadere uitwerking en doorvertaling daarvan met het oog op de specifieke behoeften van de tijd. In de Reformatie werd de *episkopos* qua waardigheid weer gelijk getrokken ten opzichte van de *presbyteroi*. Dat deed de Vroege Kerk geen geweld aan, maar was een nieuwe honorering van de oude intenties om de kerkstructuur in rapport te brengen met de tijd. Zo bedoelen we het ook nu. De evangelist is op deze manier ook weer in beeld gekomen, nadat deze lange tijd niet meer in de ambtsleer voorkwam. Maar via de vragen van de tijd is hij weer teruggekomen. Daar is niets op tegen. Het is alleen zaak om dit kerkrechtelijk goed te volgen en begeleiden.

De lijnen van het adviesrapport zijn dus, hoewel niet blauwdrukmatig, volgens uw commissie wel degelijk *theologisch* gemotiveerd. Dat brengt ons bij het volgende punt.

15 *1.3 Theologische onderbouwing*

Enkele afgevaardigden dachten mee over de definitie van het ambt, die de adviescommissie als volgt verwoordde:

Een ambt is een duurzame dienst aan het Woord in de christelijke gemeente die de drie-enige God door middel van zijn kerk geeft. De ambtsdrager is verkozen door de gemeente, die geestelijke gaven herkent, en geroepen en gezonden door God. Hij ontvangt de volmacht van Christus, is gelegitimeerd door het Woord en verantwoordt zich tegenover God en de gemeente. (9.35/101r38)

Deze definitie heeft voor uw commissie geen bijzondere ‘status’, alsof de synode deze officieel zou moeten vaststellen. Het gaat om het besef dat het ambt in dienst staat van het Woord en niet een zelfstandige instantie is naast het Woord. Christus neemt mensen in dienst om Zijn gemeente toe te rusten tot dienstbetoon en tot opbouw van het lichaam van Christus (Efeze 4:12; vgl. naast o.a. de Nederlandse Geloofsbelijdenis verder in 9.35 ook geheel bijlage 1 en geconcentreerd ook 9.35/54-57). Hij laat zich op bijzondere wijze door hen vertegenwoordigen en representeren, als ‘tegenover’ van de gemeente. Deze bijzondere roeping brengt een van Hem afgeleid gezag met zich mee. Alle ambten zijn niets anders dan dienst aan het Woord. Dit Woord is Christus, de Zoon van God (Johannes 1), die tot ons komt in het gewaad van zijn Woord.

Het ene ambt van dienst aan het Woord valt vervolgens uiteen in verschillende typen. De gemeente moet immers in diverse opzichten gebouwd en toegerust worden. Zonder dit tot een absoluut schema te willen maken kan gezegd worden dat diakenen Christus meer vertegenwoordigen in Zijn priesterlijk ambt waarin Hij de gemeente is voorgegaan in dienstbetoon en het offer van Zijn leven. De diakenen rusten de gemeente toe om zelf ook een priesterlijke, dienende, offerende gemeente te zijn. Ouderlingen vertegenwoordigen Christus meer in Zijn koninklijk en herderlijk ambt en gaan de gemeente voor om haar als een kudde te weiden en leiden. Predikanten en evangelisten doen dit ook, maar vertegenwoordigen Christus daarnaast ook nog in het bijzonder in Zijn profetisch ambt en rusten de gemeente toe door haar te stichten, te vermanen en te vertroosten door het Woord. Zij arbeiden in het Woord en in de leer. Tot slot zijn er hoogleraren en docenten die predikanten en evangelisten op hun beurt hiertoe toerusten.

Het verschil tussen ‘ambt’ en ‘functie’ is dus dat het ambt een specifieke roeping van Christus is om Hem in de gemeente te vertegenwoordigen. De ambtsdrager is op bijzondere wijze in een duurzame dienst genomen door Christus. Er is een veelheid aan kerkelijke taken en functies die allemaal in algemene zin dienst aan het Woord zijn. Maar de ambten onderscheiden zich hiervan door de bijzondere roeping, zoals die door de gemeente wordt herkend. Dat brengt een bijzonder gezag met zich mee.

De bediening van de sacramenten is theologisch en reformatorisch gezien niet voorbehouden aan de specifieke waardigheid van de predikant als persoon, zoals in de Rooms-Katholieke Kerk het sacrament wel aan de bisschop verbonden is (*ubi episcopus, ibi ecclesia = waar de bisschop is, daar is de kerk*), maar aan het Woord, als teken en zegel daarbij (*ubi verbum, ibi ecclesia = waar het Woord is, daar is de kerk*). Dit Woord wordt echter in de regel bediend door predikanten en evangelisten. Dat is hun bijzondere roeping. De reden dat de sacramentsbevoegdheid tot dusver voorbehouden is geweest aan predikanten ligt dus niet in een zogenaamde hogere waardigheid van het predikantsambt, maar in de koppeling aan de bediening van het Woord. Puur vanuit de nieuwtestamentische situatie kan niet gezegd worden dat ouderlingen de sacramenten niet mogen bedienen. Daarvoor is de situatie dan nog teveel in ontwikkeling. Maar al wel is er onderscheid tussen ouderlingen in het algemeen en ouderlingen die arbeiden in het Woord en in de leer. Het lijkt uw commissie een natuurlijke beweging om de sacramentsbevoegdheid aan deze Woordbediening te blijven verbinden. Ieder die het Woord bedient, mag ook de sacramenten als teken en zegel daarbij bedienen.

Naast dit verstaan van het ambt vanuit de Christusrepresentatie moet het ambt ook pneumatologisch begrepen worden. Wanneer Christus zich laat vertegenwoordigen, doet Hij dit door de gaven van de Geest uit te delen. De Geest maakt bekwaam om het werk van toerusting van de gemeente te doen in getrouwheid aan Christus. Dit geldt voor alle ambten. Het diaconaal werk is niet meer of minder geestelijk dan het predikantswerk. Christus en de Geest zijn immers volkomen één. Alleen de Geest kan het werk in alle geledingen doen slagen en Christus werkelijk gestalte geven en de gemeente doen groeien naar Zijn beeld. De Geest geeft ook buiten de ambten om nog een veelheid aan gaven aan de gemeente. Deze gaven van de Geest concurreren niet met de ambten, maar vullen die aan. Het lichaam van Christus bestaat immers niet alleen uit de dragende (duurzame) botten en pezen, maar heeft, als het ware, ook organen, weefsel en zachtere delen (vgl. Efeze 4:16).

Uw commissie meent dat deze hoofdlijn wel andere accenten legt, maar niet wezenlijk strijdt met het oorspronkelijke rapport 9.35 van de commissie ambten. Hierin werd uitgewerkt dat het ambt twee hoofddelen kent, namelijk de herderlijke dienst en de diaconale dienst der barmhartigheid. Evangelist, predikant en ouderling, maar ook hoogleraren, vallen als een ‘waaier’ van vier separate ambten onder het eerste deel. De diakenen onder het tweede.

Ook in het rapport van de adviescommissie is de diaken andersoortig ten opzichte van de andere ambten (vandaar het pleidooi om hem voortaan uit de kerkenraad te laten, hierop komen we in hoofdstuk 2 terug). Dat is een duidelijke overeenkomst. De adviescommissie spreekt echter niet meer over een ‘herderlijk deel’ dat uiteenvalt in een waaier van vier ambten, maar pleit ervoor te spreken over slechts twee andere ambten, namelijk dat van de ouderling en dat van de dienaar van het Woord, waarbij dit laatste uiteenvalt in de predikant en de evangelist. De hoogleraar bekleedt niet meer een bijzonder ambt. Hier ligt dus een verschil met het oorspronkelijke rapport 9.35. Het adviesrapport houdt de predikant en de evangelist dichter bij elkaar.

Dit is in zoverre verwarrend, dat het adviesrapport tegelijk *alle* ambten verstaat als dienst aan het Woord. Vandaar het onderscheid tussen dienst *aan* het Woord (alle ambten) en dienaar *van* het Woord (predikanten en evangelisten). Uw commissie acht dit verschil echter niet heel wezenlijk. Men zou kunnen zeggen dat het advies van de adviescommissie erop neerkomt om binnen het herderlijk deel slechts twee ambten te erkennen en ook duidelijker te onderscheiden dat de predikanten en evangelisten arbeiden in het Woord en in de leer en dus de daaraan gekoppelde sacramenten kunnen bedienen, terwijl de

ouderlingen allereerst geroepen zijn tot de dagelijkse leiding en het geestelijk opzicht over de gemeente. Al deze aspecten zijn gelijkwaardig, omdat ze alle gefundeerd zijn in een en dezelfde dienst aan het Woord. Maar Christus werkt door zijn Geest op onderscheiden wijze. Pezen zijn geen botten en botten zijn geen spieren. De ambten zijn in die zin niet

5

gelijk. Uiteraard pretendeert uw commissie niet dat met deze overwegingen alle vragen met betrekking tot de hoofdlijn van het advies inzake de ambtsstructuur zijn opgelost en beantwoord. Uw commissie ontkent niet dat er nog vragen open staan.. Zoals gezegd ondersteunen wij dan ook van harte het voorstel om de komende jaren tijd vrij te maken voor verdere bezinning. Dit eventueel in samenhang met de bezinning in het verlengde van het rapport van de commissie kleine kerken, maar waar nodig ook, in de een of andere vorm, in contact met andere kerkverbanden, zoals pre-adviseur prof. Peels voorstelde. Dit leggen wij bij dezen aan de vergadering voor in het volgende voorstel:

10

15 **Voorstellen:**

1. Een commissie ‘uitwerking ambtsvisie’ in te stellen, die zich op basis van de besluitvorming van de synode van 2019/20 verder zal bezinnen op de ambten;
2. deze commissie de volgende opdrachten mee te geven:
 - contact te onderhouden met de commissie die wordt ingesteld naar aanleiding van het rapport van de commissie kleine kerken;
 - kennis te nemen van ontwikkelingen inzake de ambten in andere kerkverbanden (vgl. o.a. het rapport *Kerk 2025* van de PKN) en waar nodig zusterkerken;
 - inzake alle verdere opdrachten in rapport 13c van commissie 7 voorstellen te ontwikkelen in samenwerking met deputaten kerkorde en kerkrecht en hierover te rapporteren aan de generale synode van 2022.

20

25

In het vervolg van dit rapport werken wij uit welke opdrachten en taken wij concreet aan dit gremium zouden willen meegeven.

30

Een en ander zal in elk geval uitlopen op een wijziging van artikel 2 K.O.. Op dit moment luidt dit als volgt:

‘De diensten zijn vier in getal; die van de dienaren des Woords, van de hoogleraren, van de ouderlingen en van de diakenen.’

35

Gezien het voorgaande kan dit niet langer op deze manier gezegd worden. Ook ouderlingen en diakenen zijn immers een vorm van de ene dienst aan het Woord. Bovendien komt de evangelist in dit artikel nog niet voor, terwijl de hoogleraar er nog wel in staat. Deputaten kerkorde en kerkrecht stellen nu al voor om dit artikel te wijzigen in:

40

‘De kerken kennen drie ambten: dat van de dienaren des Woords, waartoe ook de hoogleraren en de evangelisten gerekend worden, van de ouderlingen en van de diakenen.’

45

Hierbij valt op dat deputaten hun eigen denklijn (met een beroep op Bucer) om over twee diensten te spreken (herderlijk en diaconaal) en het herderlijke te laten uiteenvallen in een waaier van vier ambten (predikant, evangelist, hoogleraar, ouderling) niet doorvertalen naar een dienovereenkomstige wijziging van artikel 2. Uw commissie pleit daarom, in lijn met het adviesrapport en vooruitlopend op de concrete bespreking van de positie van de evangelist en het hoogleraarsambt (zie par. 3.1 en 4.1 van dit rapport), voor de volgende formulering:

50

‘De kerken kennen drie ambten, als dienst aan het Woord: het bovenplaatselijk ambt van dienaar van het Woord (predikanten en evangelisten) en de plaatselijke ambten van ouderling en diaken.’

- 5 Wanneer dit artikel 2 wordt aangepast, heeft dit consequenties voor de aansluiting van alle volgende artikelen over de diensten. Inhoudelijk hoeft er weinig tot niets te veranderen, maar er zal een nieuwe belijning en samenhang in moeten worden aangebracht. Was er voorheen steeds sprake van renovatie en aanbouw, nu is het zaak om zorgvuldig en met behoud van de inrichting over te gaan tot herbouw.

10

Voorstel:

1. Artikel 2 KO te wijzigen in: ‘De kerken kennen drie ambten, als dienst aan het Woord: het bovenplaatselijk ambt van dienaar van het Woord (predikanten en evangelisten) en de plaatselijke ambten van ouderling en diaken.’
152. De commissie uitwerking ambtsvisie de opdracht te geven te bezien welke artikelen en bepalingen met betrekking tot de ambten (ook die welke tijdens de huidige synode nog worden vastgesteld) aanpassing behoeven in het licht van de wijziging van artikel 2 KO en waar nodig en wenselijk voorstellen te ontwikkelen om deze te herordenen en herformuleren, met behoud van de inhoudelijke strekking.

20

2. Meer of ander onderzoek

- Drie onderwerpen bleken een groot deel van de bespreking in de tweede zittingsweek te bepalen: het raakvlak met de vraag naar vrouw en ambt, de vraag naar de positie van de diakenen en de figuur van de superintendent. In deze paragraaf betoogt uw commissie dat deze drie onderwerpen op dit moment verder niet meer aan de orde hoeven te zijn en doen wij waar nodig slechts een voorstel tot meer onderzoek. We voegen hier nog een vierde, minder in het oog springend punt aan toe.

2.1 Superintendent en beroepingswerk

- 30 Een van de opvallende adviezen betrof de superintendent. Op dit moment kennen onze kerken deze niet, hoewel sommige predikanten informeel wel adviseren en bijstaan op een manier die hieraan doet denken. Andere kerkverbanden kennen deze superintendent (of in de PKN: classispredikant) wel.
- Ook dit aspect riep vragen op. Uw commissie voelt wel de behoefte om een misverstand uit de wereld te ruimen. De superintendent werd ook door de adviescommissie niet bedoeld als een soort ‘hogere gezagsdrager’ met specifieke bevoegdheden en doorzettingsmacht om de kerkenraad te passeren en ergens in te grijpen of zelfstandig besluiten te nemen (of zelfs, zoals een afgevaardigde schreef, ‘een einde te maken aan kerkelijke twisten’!). De vraag naar de verhouding tussen de verantwoordelijkheid van de kerkenraad en superintendent is in die zin volgens uw commissie heel eenvoudig: de kerkenraad blijft te allen tijde eindverantwoordelijk en is altijd vrij om adviezen wel of niet op te volgen. Het gaat vooralsnog enkel om een *primus inter pares* (= eerste onder gelijken) die voorziet van adviezen. Een andere verhouding druist te zeer in tegen het beginsel van de zelfstandigheid van de plaatselijke gemeente (zie 9.35/108r36).
- 45 Zoals gezegd gebeurt het adviseren op dit moment ook al. Terecht werd de vraag gesteld, of het niet juist goed is om dit zo informeel te laten. Waarom iets formaliseren als het nu ook al informeel ‘werkt’? Toch herkent uw commissie de overweging dat formalisering iets goeds zou kunnen betekenen. Niet alleen omdat daardoor deze processen beter inzichtelijk worden en er ook meer verantwoording voor afgelegd kan worden, maar ook

omdat het simpelweg meer armslag geeft, wat kan zorgen voor meer samenhang in het kerkelijk leven.

De aanleiding om over deze figuur na te gaan denken lag bovendien allereerst in het stagnerende beroepingswerk. Hoewel er net als bij het vorige onderwerp ook hier geen
 5 directe noodzaak is om op dit moment de superintendent in te stellen, gaat het beroepingswerk uw commissie wel dusdanig ter harte dat wij deze optie er graag bij zouden betrekken. Maar om een verantwoorde afweging te kunnen maken is duidelijk eerst meer onderzoek nodig.

10 De taakgroep beroepingswerk legt in 9.33 een evaluatie voor van het functioneren van het beroepingswerk. Dit loopt uit op de aanbeveling een commissie in te stellen die het ambt van predikant moet doordenken in rapport met de tijd, wat betekent: 'studie te doen naar de concrete maatschappelijke invloeden op de predikant, het ambt en het functioneren van de predikant en op kerkenraden. Tot deze studie behoort eveneens hoe deze maatschappelijke
 15 invloeden zich verhouden tot wat de Schrift zegt over het ambt van predikant' (9.33/20r19). Ook geeft de taakgroep ter overweging mee of de opdracht verbreed moet worden naar het functioneren van ouderling en diaken (20r29).

Uw commissie is van mening dat deze studiec commissie op dit moment overbodig is geworden, omdat de kwestie van de ambten al op de agenda van de synode staat. Ook heeft
 20 de commissie kleine kerken in dezen al veel op tafel gelegd. Een aanvullend onderzoek naar de superintendent lijkt uw commissie vooralsnog te kunnen volstaan.

Voorstellen:

1. Het voorstel van de taakgroep beroepingswerk om een commissie in te stellen die het
 25 ambt van predikant doordenkt in rapport met de tijd niet over te nemen;
2. de commissie uitwerking ambtsvisie opdracht te geven zich te bezinnen op de vraag of het wenselijk is superintendents te benoemen met inachtneming van het beginsel van de zelfstandigheid van de plaatselijke gemeente en zo ja, hoe dit kerkordelijk gestalte zou moeten krijgen.

30

2.2 Diaken in/uit kerkenraad

De adviescommissie doet het voorstel om de diaken voortaan niet meer tot de kerkenraad te rekenen. Hij blijft wel een ambt dragen, maar omdat de diaken echt diaken moet zijn, is zijn taak niet in de kerkenraad, omdat het geestelijk leiden van de gemeente bij de
 35 ouderlingen behoort.

Dit advies riep gemengde gevoelens op. Een aantal afgevaardigden uit kleine gemeenten gaf aan dat de diaken alleen al getalsmatig onmisbaar is in de kerkenraad. Anderen noemden bezwaren van traditionele of principiële aard en gaven zelfs blijk van 'verbijstering' bij dit voorstel. Anderzijds was er ook de herkenning dat dit advies logisch
 40 samenhangt met de hoofdlijn van meer differentiatie en meer nadruk op het eigene van de afzonderlijke ambten. Hier ligt ook het antwoord op de vraag wat nu eigenlijk de 'winst' zou zijn om diakenen uit de kerkenraad te laten. Verder werd aangedragen dat de confessionele gegevens in dezen niet in beton gegoten zijn en dat de betreffende formulering in NGB artikel 30 (dat 'opziensers en diakenen met de herders de raad der kerk vormen') vooral bedoelt te omschrijven welke ambten er zijn en niet zozeer intendeert dat
 45 de diaken per se deel moet uitmaken van de kerkenraad.

Uw commissie wijst erop dat de vraag naar de plaats van de diaken niet urgent is. Het advies van de adviescommissie in dezen was niet een direct antwoord op een probleem dat via een van de deputaatschappen of instructies ter tafel lag, maar een zijdelingse

gevolgtrekking uit de hoofdlijn. Op dit moment is een besluit hierover dus niet aan de orde (dus ook geen reden tot zorg voor kleine gemeenten).

In het licht van de hoofdlijn van het rapport lijkt het ons echter wel een goede zaak om een en ander nader te onderzoeken. Hoe principieel behoort de diaken wel of niet tot de
 5 kerkenraad? Is het bijvoorbeeld een optie om de plaats van de diaken aan de vrijheid van de kerken te laten? Maar kan hij dan nog wel afgevaardigd worden naar de meerdere vergaderingen? Het lijkt uw commissie niet direct onmogelijk om de diaken buiten de kerkenraad te laten, maar het is ook hier evident nodig dat er verdere bezinning plaatsvindt. Hierbij zal dan ook de vraag aan de orde moeten komen wat de concrete ‘winst’ zou zijn
 10 van het voorstel. Bovendien is het noodzakelijk om ons te verhouden tot wat in het verleden binnen ons kerkverband aan bezinning op tafel is gelegd over de plaats en taak van de diaken; in die bezinning werd nadrukkelijk wél gepleit voor de plaats van de diaken binnen de kerkenraad.

15 *Voorstel:*

1. De commissie uitwerking ambtsvisie opdracht te geven zich te bezinnen op de vraag in hoeverre de diaken deel moet uitmaken van de kerkenraad.

2.3 *Vrouw en ambt*

20 De adviescommissie noteerde dat de voorgestelde denkrichting zou kunnen betekenen dat het ambt van diaken kan worden opengesteld voor zusters. Wanneer de diaken uit de kerkenraad zou gaan, zou deze namelijk niet meer deelnemen aan het opzicht over de gemeente. Van oudsher heeft het bezwaar tegen de openstelling van de ambten voor zusters vooral dit opzicht en ‘regeren’ gegolden. Dus wanneer van dit regeren geen sprake
 25 meer is, *zou* dat een opening kunnen geven.

Uw commissie heeft achteraf te weinig onder de aandacht gebracht dat het zeker niet de bedoeling was om op deze manier (via een ‘achterdeur’) een dergelijke opening voor te stellen. Het is uw commissie duidelijk dat dit een eigen, zelfstandig onderwerp is. Het
 30 aanvaarden van de hoofdlijn van het rapport betekent zeker niet automatisch ook het aanvaarden van de vrouwelijke diaken. Zoals we schreven in het begeleidend rapport 13b: ‘Uw commissie wil zich met de verschillende aspecten van dit advies verder verstaan bij de rapportage over vrouw en ambt.’ (9.35/98r8-10) De opmerkingen hierover in het adviesrapport ervaart uw commissie als niet meer dan een ‘proefballon’. Overigens had de vergadering in de eerste zittingsweek wel zelf gevraagd om ook dit onderwerp in de
 35 bezinning te betrekken.

Tegelijk begrijpt uw commissie ook het gevoel dat deze proefballon niet onbesproken kon blijven. Uw commissie wil de vragen die op dit punt gesteld zijn hier nu echter verder buiten beschouwing laten en deze meenemen in de gedachtevorming rond de rapportage over vrouw en ambt. Met ds. Procee: ‘De kwestie van vrouw en ambt hoeft verder geen rol
 40 te spelen in dit rapport over de ambtsstructuur.’

2.4 *Ouderling*

In de bespreking werd de vraag gesteld, of er in plaats van een sterker *onderscheid tussen* de ambten niet allereerst gewoon behoefte is aan een betere *invulling van* de ambten. Van
 45 hieruit klonk een pleidooi voor meer toerusting en scholing van ouderlingen, met name met betrekking tot het geestelijk karakter van hun ambt. Dit pleidooi raakt aan de ene gemeente die naar aanleiding van het onderzoek van de commissie ambten aangaf problemen te ervaren met verzakelijking van het kerkenraadswerk (9.35/6v.) en de beschouwende passage in 9.35/63r13: ‘Ouderlingen en diakenen lijken soms op managers, die het
 50 dagelijks reilen en zeilen van de gemeente in pastoraal en diaconaal aspect besturen. Te

weinig is er het besef dat ouderlingen en diakenen zelf ook de gemeente toe rusten en opbouwen in geestelijk opzicht. Er is een stevige herwaardering (of liever opwaardering) van het oudstenambt noodzakelijk om hier verandering in te brengen. In plaats van te focussen op het aantal ambtsdragers dat een gemeente dient, zou de aandacht gericht moeten worden op de kwaliteit van de oudsten. Liever minder en meer geschikte oudsten, dan vacatures te vullen met ouderlingen en diakenen die niet toegerust en bekwaam zijn. Kerken zouden als het gaat om de leiding in de gemeente radicaal afscheid moeten nemen van managementsdenken en voluit geestelijk te werk moeten gaan. Daarbij zouden we onszelf ook moeten afvragen of en in hoeverre het wenselijk is dat ouderlingen en diakenen ‘slechts’ vier jaar de gemeente dienen.’

Enerzijds onderstreept uw commissie het belang hiervan volledig. Anderzijds ziet uw commissie nog niet goed welke middelen de synode ter beschikking staan om dit geestelijk werk ter hand te nemen. Er is ruim voldoende aanbod aan boeken en geestelijke lectuur. Ook is er een gevarieerd lezingenaanbod en publiceert *Ambtelijk contact* veel nuttige en leesbare artikelen. Maar wanneer dit alles niet in de binnenkamer geestelijk wordt ontvangen, stuiten we op een grens en komen menselijke mogelijkheden tot een eind. Toch pleit uw commissie ervoor de ouderling bij al het voortgaand onderzoek niet uit het oog te verliezen. De inzet bij differentiatie levert ook voor hem nieuwe vragen op. Wanneer is een ouderling echt ouderling? Moet al het bestuurlijke en organisatorische werk in handen zijn van ouderlingen en zo ja, hoe valt dan te voorkomen dat er geen tijd meer overblijft voor de huisbezoeken en de roeping van het herderlijk en geestelijk opzicht?

Uw commissie komt daarom tot het volgende voorstel:

Voorstel:

1. De commissie uitwerking ambtsvisie opdracht te geven zich te bezinnen op de vraag in hoeverre het in het licht van het geestelijk karakter van het ambt van ouderling wenselijk of noodzakelijk is:
 - dat bestuurlijke en organisatorische werkzaamheden in de gemeente door ouderlingen verricht worden, dan wel of het onderscheid tussen ‘bestuursouderlingen’ en ‘pastorale ouderlingen’ legitiem is;
 - dat ouderlingen en diakenen een termijn van vier jaar kennen.

Met dit laatste wordt een oud dossier heropend. In het verleden werd de maximale ambtstermijn ingevoerd uit overwegingen van spreiding en het voorkomen van machtsconcentratie. Dit zijn nog steeds belangrijke overwegingen. Maar wellicht zijn er vormen denkbaar die aan beide kanten recht doen.

3. *Bevoegdheden niet-predikanten*

Na de vorige meer beschouwende onderdelen van dit rapport, is dit onderdeel primair gericht op concrete besluitvorming naar aanleiding van de rapportage van deputaten kerkorde en kerkrecht (rapport 9.16), van deputaten eredienst (9.24) en van een instructie uit de classis Amsterdam (8.08). Het gaat in dit alles om de bevoegdheden van niet-predikanten. Conform de eerdere beschouwingen legt uw commissie hieromtrent voorstellen voor in de geest van het adviesrapport. Dat wil zeggen: met volledige erkenning van de kwalitatieve gelijkwaardigheid van de ambten, maar tegelijk met nadruk op de functionele verschillen tussen de ambten. Uw commissie ziet hierin een begaanbare weg voor een gezonde en theologisch verantwoorde gereformeerde ambtsstructuur met respect voor de traditie en oog voor de toekomst.

3.1 Positie van de evangelist

Op de synode van 2016 dienden twee instructies inzake de positie van de evangelist. Hierop werd besloten tot nader onderzoek, wat intussen gestalte heeft gekregen in de rapporten 9.35 en 9.16. Conform de opdracht is eerst onderzocht of de visie die

5 oorspronkelijk leidde tot de aanstelling van de evangelisten nog steeds houdbaar is en of die visie ook overeenkomt met de huidige praktijk, en vervolgens of er dingen zijn die kerkrechtelijk nog beter geregeld zouden moeten worden.

Het antwoord op de eerste twee vragen luidt bevestigend. Er blijken echter wel punten te zijn waarop de kerkordelijke positie beter geregeld zou kunnen worden. Het belangrijkste van die punten is de overtuiging dat de evangelist een ambt draagt en dat bij een ambt roeping hoort, en dat deze roeping daarom een plek zou moeten hebben in de kerkorde. Deputaten kerkorde en kerkrecht schreven hierover in hun rapportage voor de synode van 2016 al het volgende:

15 ‘De kerken hebben in hun bezinning en besluitvorming op generaal-synodaal niveau termen gebruikt die gereede aanleiding geven om de positie van evangelisten te duiden als het bekleden van een ambt. Te denken is o.a. aan:

- de benaming ‘bijzonder dienaar van het Woord’ (art. 4 lid 6 K.O.);
- de examinatie op het niveau van de classis, dat qua inhoud (niet geheel qua niveau) vergelijkbaar is met het peremptoir examen van a.s. predikanten (art. 4 lid 6b K.O., nog eens onderstreept in lid 6d);
- de noodzaak van aanwezigheid van deputaten naar art. 49 K.O. bij dit examen (besluit generale synode 2010);
- het gegeven dat de classis zich bij dit examen moet overtuigen van het feit dat de a.s. evangelist zich geroepen weet deze weg te gaan (art. 4 lid 6b5 K.O.);
- de vaststelling van een formulier om een evangelist te bevestigen (besluit generale synode 2013);
- de bevoegdheid om als evangelist niet alleen het Woord, maar ook de sacramenten te mogen bedienen (art. 21 lid 1f K.O.), waarbij in aanmerking te nemen is dat art. 3 K.O. spreekt van een alleen in de dienst van Woord en sacramenten mogen voorgaan van hen ‘die daartoe wettig beroepen en bevestigd zijn’;
- Dit alles overziende dringt de - voorlopige - conclusie zich op, dat hoewel het woord niet is genoemd, de positie van de evangelist zo is te zien dat hij een ambt bekleedt.’

35 In de huidige rapportage zetten deputaten, in samenwerking met deputaten evangelisatie en de oorspronkelijke commissie ambten, deze voorlopige conclusie om in een definitieve: *de evangelist bekleedt een ambt*. Dan is het vervolgens zaak om duidelijkheid te scheppen over de precieze plek van de evangelist in de ambtsstructuur en om die plek kerkordelijk ook goed te regelen. De belangrijkste verandering die deputaten voorstellen is om een weg van verkiezing, roeping en bevestiging op te nemen in de kerkorde. Wanneer het een ambt betreft, is deze weg onmisbaar. We belijden immers dat Christus roept tot het ambt, in een weg van verkiezing door een gemeente en geordende bevestiging. Van het belang van deze insteek is uw commissie ook zonder meer overtuigd. Het is inderdaad zaak om nu, na jarenlang ervaring te hebben opgedaan met de evangelist, de conclusie te trekken dat de kerken in de evangelist een nieuw soort ambtsdrager hebben ontvangen. Dat vraagt dan ook om een geordende weg van verkiezing en bevestiging.

Hier komt echter nog een aantal aspecten bij. In lijn met het advies van de adviescommissie stelt uw commissie voor om, conform wat nu al bepaald is in artikel 4, lid 50 6 KO, de evangelist te blijven beschouwen als een bijzonder dienaar van het Woord, naast

de predikant als regulier dienaar van het Woord. Dan dient zich echter wel de vraag aan, op welke punten er dan onderscheid is, en waarom. Het gaat hier met name om de opleidingseisen, de reikwijdte van de preek- en sacramentsbevoegdheid en de beloning. Hieromtrent wijst het advies van de adviescommissie een wat andere weg dan deputaten kerkorde in 9.16 deden, in samenwerking met deputaten evangelisatie en de commissie ambten. Kort samengevat stelden de laatste drie gremia voor om een verschil in bevoegdheden en beloning te laten bestaan, en om de instapeis tot een HBO-opleiding theologie te beperken. Het adviesrapport daarentegen stelt voor om de evangelist praktisch dezelfde bevoegdheden en beloning toe te kennen als de predikant, maar om dat te verbinden aan hogere opleidingseisen (9.35/108r9-27).

Op deze laatste koppeling klonk vanuit de synode forse kritiek, vooral wat betreft de opleidingseisen. Van meerdere kanten werd gepleit voor het behoud van de HBO-opgeleide evangelist. Uw commissie constateert dat het gesprek over de evangelist en HBO-theoloog in onze kerken hiermee een voortzetting krijgt, zoals dit ook in andere kerkverbanden momenteel plaatsvindt.

Uw commissie heeft zich door de inbreng van afgevaardigden en door de hoofdlijn van het betoog van deputaten in 9.16/54-70 laten overtuigen dat het geen begaanbare weg is om standaard een universitaire opleiding van de evangelist te vereisen. Kort gezegd, met een van de afgevaardigden: 'Pioniers zijn geen academici en pioniersplekken kunnen ook geen academici betalen'. Maar ook principieel moet er 'ruimte en flexibiliteit blijven om binnen bepaalde kaders te arbeiden zonder uitgebreide theologische opleiding', zoals een andere afgevaardigde inbracht. Juist hier is het principe van differentiatie van belang: aan een hoogleraar stellen we de allerhoogste eisen (afgerond promotie-onderzoek), aan predikanten reguliere (universitaire scholing), bij evangelisten kan dan in eerste instantie een lagere eis volstaan.

Tegelijk is uw commissie ook overtuigd van het belang van goede theologische vorming (deze is helaas tot dusver nog niet zo van de grond gekomen, wat misschien wel *juist* in een missionaire setting te betreuren valt!) en van de denklijn van het adviesrapport om predikant en evangelist beide als bovenplaatselijk ambtsdrager met volledige preek- en sacramentsbevoegdheid te beschouwen. Bovendien staat een zendingsgemeente niet stil en zal er als het goed is na de pioniersfase een groeiproces plaatsvinden naar een zekere consolidatie.

Vanuit deze dubbele overtuiging komt uw commissie tot een voorstel dat beoogt beide kanten zoveel mogelijk recht te doen. Hierbij is het principe dat een zendingsgemeente zal toegroeien naar consolidatie leidend. Bij de aanstelling gaat het om de pioniersfase. Uw commissie vindt het redelijk om hiervoor een afgeronde hbo-opleiding theologie als voorwaarde te stellen. Vervolgens stelt uw commissie echter wel voor, om de hbo-theoloog standaard in plaats van facultatief (zoals deputaten voorstelden) te begeleiden naar aanvullende scholing op academisch niveau. Dit zal dan plaatshebben in een eenjarige master die op dit moment aan de TUA in ontwikkeling is, zodat ook de evangelisten een goede vorming krijgen en er bovendien kruisbestuiving kan plaatsvinden met de andere studenten. Pas bij afronding van deze universitaire scholing kan dan sprake zijn van gelijke bevoegdheden en beloning met de predikant. Uw commissie stelt dus voor om de bevoegdheid voor Woord- en sacramentsbediening in lijn met het adviesrapport wel uit te breiden van zendingsgemeenten tot landelijk niveau, maar op voorwaarde dat de evangelist de eenjarige master aan de TUA heeft afgerond. De landelijke bevoegdheid is van belang om toe te werken naar een verdere integratie van regulier predikantschap en missionair predikantschap en om niet alleen de zendingsgemeenten, maar alle gemeenten verder te kunnen toerusten in evangelisatie en missionair gemeentezijn (met dien verstande dat de

evangelist uiteraard wel een bijzondere taak en plek houdt; hij wordt niet beroepbaar in reguliere gemeenten, ook niet met de eenjarige master: dat kan alleen via de reguliere route van de volledige studie). Wanneer een evangelist echter nog pioniert en slechts hbo is opgeleid, is het redelijk om de bevoegdheden te beperken tot de plaatselijke gemeente en de beloning in te schalen volgens de regelingen voor de kerkelijk werker.

In elk geval is de vorm van een arbeidscontract volgens uw commissie passend voor het ambt van evangelist. Deputaten schrijven hierover dat deze vorm beter past bij het karakter van het werk van een pionier (dingen opzetten, aanjagen, tijdelijk coördineren etc.): 'Een arbeidscontract geeft daarvoor meer ruimte dan het ontvangen van een traktement, alhoewel die mogelijkheid ook in dat laatste geval ingebouwd zou kunnen worden.

Daarnaast is het ook voor gemeenten die een evangelist beroepen willen een kleinere stap om een arbeidscontract (voor een bepaald aantal uur) aan te gaan, dan om de zorg voor een evangelist uit te laten komen in het geven van traktement. Principieel is er dus ook volgens deputaten het meest te zeggen voor dat traktement, maar er is ook gelet op de praktijk, en de gevolgen. Bovendien is de tendens dat ook voor predikanten hun verbinding met de gemeente voor de overheid steeds meer als een arbeidsverhouding wordt opgevat, en het is niet zeker hoe lang dit onderscheid tussen traktement en arbeidscontract voor hen kan worden volgehouden. Om er dan voor de evangelisten een zwaarwegend punt van te maken is misschien in dat licht niet zo verstandig.'

Een en ander vergt nog wel wat verdere doordinking, naar het oordeel van uw commissie ook over de vraag of de beroepbaarstelling toch niet via het curatorium zou moeten lopen, in plaats van via de classes. Wanneer de evangelist beschouwd wordt als bijzonder dienaar van het Woord met in potentie dezelfde bevoegdheden en beloning als de predikant is niet goed in te zien waarom voor hem zo'n ander traject zou moeten gelden. Tegelijk is er wat betreft de weg van verkiezing, roeping en bevestiging al veel kerkordelijk werk verzet. Het is naar het oordeel van uw commissie goed mogelijk om de voorstellen die deputaten hieromtrent nu op tafel leggen al te aanvaarden en in de kerkorde op te nemen, om op dit moment, al was het maar tijdelijk, tenminste een regeling te hebben. Uw commissie acht het niet verantwoord om wel uit te spreken dat de evangelist een ambt bekleedt, maar om tegelijkertijd nog geen nieuwe regelingen te aanvaarden. Er heeft reeds een jarenlange bezinning plaatsgevonden die nu resulteert in doorwrochte voorstellen. Latere aanpassingen zijn altijd nog mogelijk.

Het gaat om de volgende principe-uitspraken en bijbehorende wijzigingen in de kerkorde (overgenomen uit rapport 9.16/70-71):

Voorstellen:

1. uit te spreken:

- dat de evangelist een ambt draagt, namelijk dat van dienaar van het Woord;
- dat de evangelist onderscheiden is van de predikant in primaire taak en arbeidsveld, omdat hij allereerst werkt aan de stichting en opbouw van de gemeente en de predikant aan de voortgang van de gemeente;
- dat het wenselijk is om rechten en plichten van alle dienaren van het Woord zoveel mogelijk overeen te laten komen voor zover dit passend is bij hun onderscheiden bediening, zowel wat betreft beloning als wat betreft opleiding, weg van beroepbaarstelling en bevoegdheden;

2. de commissie uitwerking ambtsvisie de opdracht te geven:

- in overleg met deputaten evangelisatie, curatorium en TUA te onderzoeken of het wenselijk is de weg van aanneming, examinering en beroepbaarstelling via een

landelijke weg (curatorium) te laten plaatsvinden en op welke wijze dit mogelijk zou zijn;

- met deputaten evangelisatie en TUA in overleg te treden over de invulling van een eenjarige master aan de TUA, alsmede de mogelijkheden te verkennen om deze studie te volgen naast het werk van evangelist;
- na te gaan of er nog verdere knelpunten zijn met betrekking tot de positie van de evangelist in de kerken en zo ja, voorstellen te ontwikkelen om deze te ondervangen;
- het Landelijk Dienstenbureau opdracht te geven een regeling te treffen voor een arbeidscontract vergelijkbaar met de traktementsregeling voor predikanten, voor evangelisten die conform art. 4 lid 6h. een aanvullende academische opleiding hebben afgerond;
- in samenwerking met ObenA en/of Partners zendingsgemeenten na te gaan of zendingsgemeenten aanvullende steun nodig hebben vanwege de nieuwe beloningsregeling en zo ja hier een voorstel voor een regeling voor te ontwikkelen;
- in dit verband ook na te gaan wat de nieuwe positiebepaling van de evangelist betekent voor de bestaande evangelisten;

3. [#6.3.3 en 6.3.6] de kerkorde in afwachting van de uitkomsten van de voorgenomen bezinning (op de vraag of het wenselijk is de weg van aanneming, examinering en beroepbaarstelling via het curatorium te laten plaatsvinden) voorlopig alvast als volgt te wijzigen:

Art. 4 lid 6a. ‘deze evangelist wordt na verkiezing door de gemeente beroepen door de kerkenraad die verantwoordelijk is voor het werk ten dienste van de zendingsgemeente (verder: de zendingsgemeente). De aanstelling geschiedt in een dienstverband volgens de regeling kerkelijk werkers van het landelijk Dienstenbureau’.

Art. 4 lid 6b. ‘beroeping en bevestiging van deze evangelist vinden plaats nadat op de classis gebleken is

1. dat hij de gave heeft ontvangen van het inzicht in de Heilige Schrift;
2. dat hij inzicht heeft in de leer van de kerken in aansluiting aan de belijdenisgeschriften;
3. dat hij bekwaamheid heeft om Gods Woord te verkondigen;
4. dat hij inzicht heeft in de beginselen van de kerkregering en de kennis van de kerkorde;
5. dat hij vol is van geloof en van de Heilige Geest en zich geroepen weet tot het werk van een evangelist.

Art. 4 lid 6c. ‘om te kunnen worden beroepen als evangelist naar artikel 4 K.O. is minimaal een afgeronde hbo-opleiding theologie noodzakelijk.’

Art. 4 lid 6d. ‘het onderzoek om beroepbaar gesteld te mogen worden als evangelist op de classis (zie lid b) kan door de kandidaat-evangelist aangevraagd worden bij de classis waaronder zijn gemeente ressorteert, onder overlegging van een positief attest van zijn kerkenraad en bewijs van de voltooide theologische opleiding. Het onderzoek op de classis vindt plaats naar analogie van het bepaalde in art. 4 lid 3a K.O., in aanwezigheid van deputaten art. 49 K.O. Als de classis een verklaring van beroepbaarstelling als evangelist heeft afgegeven, kan een zendingsgemeente overgaan tot beroepen van de kandidaat-evangelist. Tot die tijd ontvangt de kandidaat-evangelist gedurende twee jaar de bevoegdheid om onder toezicht van een kerkenraad voor te gaan in diensten in zendingsgemeenten. Ook krijgt hij begeleiding

van een predikant of ervaren evangelist toegewezen. Wanneer er na twee jaar geen beroep is uitgebracht beslist de classis over eventuele verlenging van de preekbevoegdheid.’

- 5 Art. 4 lid 6e. ‘Na verkiezing en beroeping door een zendingsgemeente volgt een toelatend onderzoek op de classis waaronder de zendingsgemeente ressorteert die de evangelist beriep. Voor dit onderzoek is een positief getuigenis nodig van de predikant die de kandidaat-evangelist gedurende de tijd voor het beroep begeleidde of van de kerkenraden onder wier opzicht hij tijdens die periode 10 werk verricht heeft, het overleggen van de beroepsbrief en verklaring van aanneming, alsmede het bewijs van de afgeronde theologische studie en verkregen beroepbaarstelling. Tijdens dit toelatend examen, waarbij opnieuw deputaten art. 49 K.O. aanwezig zijn, wordt nogmaals onderzoek gedaan naar leer en leven en naar bekwaamheid tot het ambt. Na positieve 15 uitslag van dit onderzoek kan de kerkenraad overgaan tot de bevestiging van de evangelist. De kerkenraad voegt de verklaring van bevoegdheid van de classis bij de aanstellingsbrief (2010).’
- Art. 4 lid 6f. ‘De evangelist ontvangt bij zijn bevestiging in een zendingsgemeente de bevoegdheid om Woord en sacramenten te bedienen in alle zendingsgemeenten.’
- 20 Art. 4 lid 6g. ‘Na bevestiging van de evangelist zal een aanvullende academische vorming aan de Theologische Universiteit te Apeldoorn plaatsvinden. De kerkenraad die de evangelist beroept, beslist op welke termijn deze opleiding zal zijn afgerond. Dit geschiedt in overleg met de classis, bij de indiensttreding.’
- Art. 4 lid 6h. ‘De evangelist ontvangt na afronding van de aanvullende academische 25 vorming de bevoegdheid om Woord en sacramenten te bedienen in alle gemeenten. Ook zal zijn dienstverband volgens de regeling kerkelijk werkers omgezet worden in een dienstverband vergelijkbaar met de regelingen voor predikanten. Beroepbaar blijft hij alleen in zendingsgemeenten.’
- 30 Art. 4 lid 6i. ‘Nadat het dienstverband van de evangelist beëindigd wordt, behoudt hij gedurende drie jaar het recht om Woord en sacramenten te bedienen. Wanneer hij tijdens die periode geen nieuw beroep heeft ontvangen en aangenomen, zal de classis, gehoord het advies van deputaten naar art. 49 K.O., het besluit nemen titel en bevoegdheden verbonden aan het ambt van 35 evangelist in te trekken.’
- Art. 4 lid 6j. ‘een evangelist naar artikel 4 K.O. kan zijn dienstverband beëindigen na goedkeuring van de kerkenraad en de classis.’
- Art. 4 lid 6k. ‘een evangelist naar artikel 4 K.O. kan beroepen worden naar een andere 40 zendingsgemeente. Na aanneming van dat beroep is goedkeuring van de classis nodig’.
- Art. 16 wijzigen:
 ‘
 ‘De taak van de dienaren des Woords
 Tot de taak van predikanten behoort dat zij in de gebeden en in de bediening 45 van het Woord en de sacramenten volharden, dat zij als goede herders zorg en verantwoordelijkheid dragen voor hun mede-ambtsdragers en voor de hele gemeente, tucht oefenen met de ouderlingen en zich ervoor inspannen dat alles betamelijk en in goede orde geschiedt.
 Tot de taak van de evangelisten behoort daarnaast dat zij zich als pionier en opbouwwerker inzetten voor het stichten en opbouwen van 50 zendingsgemeenten.’

4. [#6.3.18] Als K.O. bijlage 59 toe te voegen: Modellen voor attesten ten behoeve van vertrekkende evangelisten conform de tekst van 9.16/72-73;

5 Aan de hele materie zit nog een ander aspect. Hierboven is namelijk gesproken over 'zendingsgemeenten', maar in de praktijk blijkt niet duidelijk welke gemeenten dit precies zijn en wat hier de criteria voor zijn. Deputaten schrijven in hun rapport 9.16/96r4vv.: 'Van belang is dan wel dat nogmaals goed gekeken wordt naar wat onze kerken precies onder zendingsgemeenten verstaan, daarvoor wordt een aanvullende onderzoeksopdracht van de synode wenselijk geacht. De bestaande criteria zijn niet helemaal duidelijk, lang
10 niet alle missionaire initiatieven hebben daadwerkelijk de status van zendingsgemeente gekregen en de registratie van welke gemeenten zendingsgemeenten zijn laat te wensen over.'

Uw commissie neemt dit over in de vorm van het volgende voorstel.

15 *Voorstel:*

1. Deputaten kerkorde en kerkrecht onderzoek te laten doen naar de vraag, wanneer er sprake is van een 'zendingsgemeente'.

3.2 *Instructie sacramentsbevoegdheid*

20 De classis Amsterdam verzond instructie 8.08 met daarin het pleidooi vanuit zendingsgemeente Via Nova om ook ouderlingen bevoegdheden toe te kennen die tot dusver aan predikanten en evangelisten zijn voorbehouden. Het gaat dan allereerst om de bediening van de sacramenten, met name het avondmaal.

25 Achtergrond van dit verzoek is dat de twee evangelisten die voorheen in Via Nova het avondmaal bedienden vertrokken zijn naar een ander werkterrein, waardoor de gemeente vacant werd. Vanwege de specifieke achtergrond is de gemeente echter 'voorzichtig met het uitnodigen van gastpredikanten die de cultuur van de gemeente niet kennen, en/of niet gewend zijn voor te gaan in diensten waar relatief veel mensen zijn zonder kerkelijke achtergrond of met een recent vernieuwde kerkgang' (8.08/2r22). Daardoor werd het
30 avondmaal een periode van een half jaar niet bediend, terwijl de gemeente voorheen gewoon was het iedere maand te vieren. Dit bleek geen goede situatie, alleen al omdat de gemeente, uiteraard, gehoor wil geven aan het gebod om het Avondmaal te vieren tot Zijn gedachtenis. Uiteindelijk werd besloten om ouderlingen aan te wijzen die het avondmaal op een waardige en eerbiedige wijze kunnen en willen leiden. Desgevraagd door de classis heeft Via Nova dit besluit onderbouwd met een uitvoerige Bijbels-theologische,
35 theologische en praktische verantwoording (8.08/3-7):

1. De *exegetische onderbouwing* sluit aan bij wat uw commissie in het eerste hoofdstuk van dit rapport schreef bij de 'exegetische onderbouwing', met als essentie dat het Nieuwe Testament geen onderscheid in bevoegdheden kent tussen verschillende soorten
40 ambtsdragers.
2. In de *theologische onderbouwing* betoogt Via Nova dat het voorbehouden van de sacramentsbevoegdheid aan predikanten weleens een rooms-katholieke erfenis zou kunnen zijn, die eigenlijk niet spoort met de reformatorische inzet bij het Woord. In de Rooms-Katholieke Kerk is de kerk daar, waar de bisschop is (*ubi episkopos, ibi ecclesia*), maar in
45 de Reformatie daar waar het Woord is (*ubi verbum, ibi ecclesia*). De sacramenten zijn teken en zegel bij dit Woord. Ze zijn dus niet gebonden aan de persoon die het Woord bedient, maar aan het Woord zelf. Via Nova is dan ook van mening dat de redenering dat alleen de predikant en evangelist het avondmaal mogen bedienen, omdat zij Christus vertegenwoordigen, niet opgaat: 'De vraag die zich daarbij laat stellen, is of een
50 protestantse ambtsleer een zo massieve vorm van Christusrepresentatie in het ambt van de

predikant wel kan dragen. De dienaar van Woord en sacrament is immers ontdaan van de sacramentele rol die hij voor de Reformatie als gewijd priester had en de vraag laat zich stellen waar de zo massieve rol van representant van Christus precies van afgeleid moet worden. Waarom zou het sacramentele van het avondmaal van de aparte rol van de

5 bedienaar af moeten hangen, is de vraag. Is het niet juist de presentie van Christus zelf in brood en wijn die het sacrament tot sacrament maakt?’ (8.08/5r27vv.)

3. In de *praktische onderbouwing* gaat Via Nova in op artikel 3. Via dit artikel is het mogelijk om een stichtelijk woord te spreken, maar tegelijk is het niet mogelijk om via dit artikel de sacramenten te bedienen. Via Nova ziet hierin een inconsequentie en stelt dat het

10 onderscheid tussen het stichtelijk woord en de bediening van het Woord ‘kunstmatig’ is. Een leesdienst wordt wél gezien als voluit bediening van het Woord, maar de levende verkondiging van een broeder ‘die de gemeente mag toespreken vanuit de Bijbel, op basis van zorgvuldige exegese, na biddende voorbereiding, en met concrete toepassingen’ is ‘in feite’ niets anders dan bediening van het Woord. (8.08/6r6) Als dit onderscheid vervalft, en

15 als de bediening van de sacramenten verbonden is aan de bediening van het Woord, is er geen enkele reden meer denkbaar om bij leesdiensten en diensten via artikel 3 geen sacramenten te mogen bedienen, mits dit zoals gebruikelijk op waardige wijze en met stichting en orde geschiedt.

20 Via Nova wijst vervolgens de volgende drie oplossingsrichtingen (8.08/6r31vv.):

- Het onderscheid tussen woordbediening en stichtelijk woord los te laten. Een broeder die toestemming krijgt om een stichtelijk woord te spreken, zou ook toestemming moeten krijgen de sacramenten te bedienen. Zo worden Woord en sacrament bijeen
- 25 - Het bestaande onderscheid tussen stichtelijk woord en bediening van het Woord juist te continueren en naar analogie van het stichtelijk woord een gelijksoortige regeling te treffen bij de sacramenten. Net zoals er broeders zijn die een stichtelijk woord mogen spreken, zouden er dan ook broeders zijn die in bijzondere omstandigheden toestemming krijgen de sacramenten te bedienen. Ook hier zou een formeel
- 30 onderscheid bij bedacht kunnen worden (zoals ‘stichtelijke bediening van de sacramenten’).
- Een dispensatieregeling. In dat geval zou de classis, op voordracht van de gemeente, toestemming kunnen verlenen aan een ouderling om in bijzondere situaties de sacramenten te bedienen. Zo’n toestemming zou eventueel iedere keer opnieuw
- 35 aangevraagd en verleend moeten worden, en vervalft wanneer de gemeente weer kan beschikken over een predikant of evangelist.

Uw commissie vraagt met betrekking tot dit onderwerp om beschouwing vanuit de synode, inzake de volgende weging:

- 40 - *Enerzijds* ziet uw commissie namelijk dat Via Nova op zich een valide exegese van de Schriftgegevens heeft geboden, in die zin dat ook uw commissie in par. 1.2 onderkende dat het onderscheid tussen predikant en ouderling niet ‘blauwdrukmatig’ uit de Schrift is af te leiden. Ook is uw commissie van mening dat Via Nova een terecht punt heeft waar zij wijst op het reformatorisch oerbeginsel dat de sacramenten
- 45 niet aan een persoonlijke waardigheid of aan de waardigheid van het ambt als zodanig, maar alleen aan het Woord gebonden zijn. Wat betreft de praktische onderbouwing erkent uw commissie ook dat het onderscheid tussen het stichtelijk woord en de bediening van het Woord een hulpconstructie is. Er is inderdaad in de praktijk geen inhoudelijk verschil aanwijsbaar tussen prediking via artikel 3, door een
- 50 student of uit een leesdienst enerzijds en door een predikant of evangelist anderzijds.

- *Anderzijds* gaat het bij artikel 3 echter wel om een onderscheid dat teruggaat op heel de weg van roeping, bevestiging, handoplegging, enzovoorts, kortom, om het onderscheid tussen ambtelijke en niet-ambtelijke verkondiging. De bediening van het Woord is voorbehouden aan predikanten en evangelisten en *daarom* ook de sacramentsbediening. Bovendien hoeft een onderscheid niet blauwdrukmatig uit de Schrift zijn af te leiden, om toch als theologisch fundamenteel te kunnen gelden, zo betoogde uw commissie in par. 1.3. De adviescommissie merkte bij de onderhavige instructie in dit licht het volgende op (9.35/109/26vv.): ‘De redenering dat de woordbediening prioriteit heeft boven de bediening van de sacramenten, en dat wie naar art. 3 K.O. een ‘stichtelijk woord’ mag spreken, dus ook naar analogie daarvan de sacramenten zou mogen bedienen, is op twee manieren minder juist: 1. Bediening van het Woord is daar waar onder verantwoordelijkheid van de dienaar van het Woord het evangelie verkondigd wordt. Dat kan door de predikant, maar dus ook door de ouderling die een preek houdt waar de predikant de verantwoordelijkheid wil dragen. Het ‘spreken van een stichtelijk woord’ maakt iemand dus nog niet tot dienaar van het Woord, ook al functioneert dit spreken in bredere zin als onderdeel van de bediening van het Woord. 2. Dat sacramenten tekenen zijn bij het Woord, betekent niet dat de sacramenten ondergeschikt zijn aan de prediking. Prediking en sacramenten zijn beide bediening van het Woord, bediening van de verzoening.’ (Van dit laatste was uw commissie overigens nog niet geheel overtuigd.)

Uw commissie kon met betrekking tot deze weging nog niet tot een afronding komen. Het gaat hier om de vraag, in hoeverre het advies van de adviescommissie echt principieel genoemd kan worden, dan wel of het ook een bepaalde *keuze* is, die eventueel, in andere omstandigheden, ook anders zou kunnen uitvallen. Een groot deel van de wereldkerk heeft altijd gekozen voor de binding van de sacramenten aan het bovenplaatselijk ambt. Tegelijk is er ook een deel van de wereldkerk waar dit niet voor geldt. Zeker in huiskerken lijkt het heel gebruikelijk dat de sacramenten bediend worden door plaatselijke oudsten. Deze tendens naar huiskerken bereikt ook het gesecculariseerde West-Europa in toenemende mate.

Afhankelijk van de weging zijn er volgens uw commissie twee scenario’s denkbaar. Het eerste is een dispensatieregeling. Een deel van uw commissie acht deze optie niet uitgesloten, maar heeft behoefte aan meer reflectie. Als kerken kiezen we in dit scenario dan gezamenlijk voor de lijn om de sacramentsbediening in principe voor te behouden aan het bovenplaatselijk ambt, om redenen van katholiciteit en kwaliteitsbewaking. Het bovenplaatselijk ambt zal (via classicaal toezicht) ook altijd eindverantwoordelijk moeten blijven. Juist de versterking van het bovenplaatselijk ambt scheidt hier de gelegenheid voor. Maar wanneer een gemeente kan aantonen dat zij voldoende waakt voor kwaliteit en heiligheid, de ambten niet laat opgaan in functies en zich niet terugtrekt uit de catholica, is het wel denkbaar dat een classis dit kan overnemen en in bijzondere situaties als die van Via Nova toestemming kan verlenen om de sacramenten te laten bedienen door ouderlingen. Dit kan echter niet door personen die gerechtigd zijn een stichtelijk woord te spreken naar artikel 3, omdat dit nu juist geen ambtelijke dienst is en de sacramenten hoe dan ook niet door niet-ambtsdragers bediend kunnen worden.

In het tweede scenario, voorgestaan door een ander deel van de commissie, weegt de binding aan het bovenplaatselijk ambt dusdanig zwaar, dat bediening van de sacramenten door ouderlingen moet worden uitgesloten. Het pleidooi hiervoor in de instructie trekt volgens dit deel de lijnen te snel door van het Nieuwe Testament naar de huidige situatie en redeneert teveel vanuit wat bezoekers kunnen ‘meemaken’. Ook doet de instructie geen

recht aan de theologische onderbouwing van de gereformeerde ambtsleer. Dit deel van de commissie wijst op de traditie sinds de vroege kerk en het grootste deel van de wereldkerk (rooms-katholiek, Anglicaans, gereformeerd), waarin de ‘heilige dingen’ altijd voorbehouden zijn geweest aan predikanten of priesters. Ook al zou een gemeente kunnen aantonen dat zij waakt voor kwaliteit en heiligheid en zich niet terugtrekt uit de gemeenschap der kerken, dan nog moet de binding aan de bediening van het Woord zo zwaar geacht worden dat van een ontkoppeling geen sprake kan zijn. Het gaat er hierbij niet om dat predikanten op een hoger niveau zouden staan, maar om het belang van de dienst aan het Woord (zie 9.35/107r21-31). Op grond van de eigenheid van de ambten, de traditie vanaf de vroege kerk en het besef van heiligheid (juist in een seculiere cultuur) is dit deel van de commissie van mening dat de instructie moet worden afgewezen. Dit vergt dan overigens nog wel een verdere onderbouwing dan in deze alinea slechts beknopt is aangeduid.

15 Nogmaals: uw commissie vraagt met betrekking tot dit alles om reflectie vanuit de synode, in de hoop dat duidelijk zal worden welke aspecten het zwaarst moeten wegen.

Tot slot merkt de instructie op dat een besluit in dezen ook samenhangt met andere bevoegdheden, als het afnemen van geloofsbelijdenis, de bevestiging van ambtsdragers en het leiden van rouw- en trouwdiensten. Het afnemen van geloofsbelijdenis en het leiden van rouwdiensten staat op dit moment al open voor niet-predikanten. Bevestiging van ambtsdragers vereist volgens uw commissie zonder meer de aanwezigheid van het bovenplaatselijk ambt, juist om de katholieke verbondenheid te markeren en waarborgen. Uw commissie is van mening dat voor trouwdiensten hetzelfde type redenering kan gelden als voor de sacramentsbediening, ook al is het huwelijk uiteraard geen sacrament.

3.3 Zegen/zegenbede

Deputaten eredienst doen in hun rapport studie naar de vraag, of ook niet-predikanten de zegengroet aan het begin van de eredienst en de zegen aan het einde ervan kunnen uitspreken, met de bijbehorende gebaren. Het antwoord van deputaten op deze vraag is na diepgaand onderzoek bevestigend. De adviescommissie is echter de mening toegedaan dat de huidige praktijk om alleen de zegenbede toe te staan meer in lijn is met de insteek van differentiatie.

De adviescommissie stelt: ‘De vraag waar het op neerkomt, is: is de zegen (a) voorbehouden aan degenen die ook de sacramenten mogen bedienen (priesters / predikanten), zoals in de PKN, de Anglicaanse kerk gebruikelijk is en ook onder ons, of (b) kan op grond van het priesterschap van alle gelovigen iedereen de zegen opleggen, maar dan zeker de ambtsdrager/ouderling die de dienst leidt?’ (9.35/109r8).

Uw commissie heeft zich op deze kwestie bezonnen en is van mening dat voor beide lijnen wat te zeggen valt. De adviescommissie heeft ook geen doorslaggevende argumenten aangedragen om het uitvoerig betoog van deputaten eredienst als geheel terzijde te kunnen leggen. De zegen heeft ook duidelijk een ander gewicht dan de sacramentsbediening. Wel behoort de zegen volgens uw commissie aan het ambt verbonden te zijn. Daarom komt uw commissie tot het volgende voorstel van de keus voor een hoofdlijn met ruimte voor plaatselijke verscheidenheid:

Voorstel:

1. uit te spreken dat het aanbeveling verdient dat zij die geen dienaar van het Woord zijn de zegenbede in plaats van de zegen uitspreken;

2. uit te spreken dat het kerkenraden vrij staat ook ouderlingen (maar geen studenten of hen die een stichtelijk woord spreken) toe te staan de zegengroet aan het begin van de eredienst en de zegen aan het einde ervan, uit te spreken, met de bijbehorende gebaren;
3. de commissie uitwerking ambtsstructuur de opdracht te geven deze uitspraak te implementeren in de kerkorde en hierover te rapporteren aan de synode van 2022.

4. Overige vragen

4.1 Hoogleraarsambt

Een van de meer complexe onderwerpen is die van het ambt van hoogleraar, vanwege de samenhang met de bestuursstructuur van de TUA en het benoemingsbeleid van de TUA. Om het overzicht te bewaren zet uw commissie hier nog eens alles op een rijtje.

Het onderwerp staat op de agenda vanwege de ‘notitie kerkelijk docent / benoemingsbeleid’, opgesteld door het college van bestuur (cvb) van de TUA en afgestemd met het college van hoogleraren (coho) (9.02.01/21-23 = bijlage 4 bij het rapport van het curatorium).

Het cvb vermeldt hierin allereerst hoe de generale synode van 2016 het curatorium en het coho de opdracht gaf zich hernieuwd te bezinnen op de figuur van de kerkelijk docent, omdat hieromtrent nog steeds veel onduidelijkheid bestond. Na een schets van de historische achtergrond van het hoogleraarsambt, van enkele complicerende factoren en van nieuwe ontwikkelingen concludeert het cvb het volgende:

‘De gedachte dat althans een deel van de problematiek opgelost zou zijn met het onderscheid tussen kerkelijke en niet-kerkelijke docenten leek aantrekkelijk maar bleek niet echt werkbaar.’ (deze en volgende twee citaten alle uit genoemde bijlage 4)

Vervolgens doet het cvb de volgende aanbeveling:

‘Zoals bij alle problemen is het maar het beste terug te gaan naar waar het probleem is ontstaan en dat is bij de keuze van de kerk in de kerkorde om over vier ambten te spreken terwijl haar belijdenis er drie noemt. Daarom zou de eerste stap zijn de kerk te bevrijden van het doctorenambt. Als dit gebeurt ontstaat er ruimte om op een betere wijze invulling te geven aan de docentenfuncties aan de TUA waarbij het kerkelijk toezicht gewaarborgd blijft en tegelijk recht gedaan wordt aan de huidige bestuurlijke, juridische en academische situatie. Duidelijk is dat de terugkeer naar drie ambten een ingrijpende is en de nodige voorbereiding en uitleg vraagt, maar de inspanning daartoe is noodzakelijk en zal vruchtbaar blijken.’

Wanneer het vierde ambt zou zijn opgeheven, ziet het cvb ruimte om een vruchtbaar nieuw benoemingsbeleid te ontwikkelen, binnen de volgende kaders en voorwaarden:

1. Het toezicht op leer en leven van alle docenten dient te worden gewaarborgd conform de taken en bevoegdheden zoals vastgelegd in de formele regelingen;
2. Van alle docenten dient instemming met de belijdenis van de kerk gevraagd te worden;
3. Het curatorium bepaalt in overleg met het CvB welke docenten welke taken ten opzichte van admissie studenten krijgen;
4. In een nieuwe structuur dient de band met de CGK sterk te blijven en moet gestreefd worden die zichtbaar te maken in het benoemingsbeleid
5. De band met leden van andere kerken van gereformeerde belijdenis dient versterkt te worden, hetgeen in benoemingen tot uitdrukking kan komen. Dit alles leidt ertoe dat

aan de GS 2019 gevraagd kan worden ter verdere doordenking het CvB, het curatorium en deputaten kerkorde en kerkrecht opdracht te geven in de lijn van bovenstaande concrete voorstellen voor een geactualiseerd beleid van benoeming en toezicht op te stellen waarbij de financiële, kerkrechtelijke en juridische consequenties inzichtelijk gemaakt worden.’

Er ligt vanuit deze notitie dus een dubbele vraag bij de synode:

1. of het separate hoogleraarsambt afgeschaft kan worden;
2. of de opdracht gegeven kan worden om een geactualiseerd benoemingsbeleid te ontwikkelen.

Bij dit geactualiseerd benoemingsbeleid is vooral de benoeming van hoogleraren en/of docenten die geen lid zijn van de CGK een aangelegen punt. De nieuwe memo van het cvb over het TUA-reglement (9.02.03/20-32) neemt hieromtrent alvast een voorschot, in de volgende passage (9.02.03/20), met name het gecursiveerde gedeelte:

De generale synode benoemt de hoogleraren, de secretaris van het curatorium en de leden van de raad van toezicht en de generale synode besluit over majeure wijzigingen van de TUA (bijv. institutionele samenwerking met anderen).

Het college van bestuur benoemt docenten en onderwijsondersteunend personeel. Het curatorium beoordeelt of de voorgenomen benoeming van een docent past binnen het gereformeerd-confessionele karakter van de TUA.

Het door de generale synode op 13 november 2019 overgenomen instellingsplan voor 2018-2023 steekt in op versterking en verbreding van de TUA. Om de beschreven ambities te realiseren is extra personele inzet noodzakelijk. *In het kader van aandacht voor wetenschappelijke kwaliteit van een hoog niveau is het wenselijk ook hoogleraren te kunnen benoemen van buiten de CGK die wel een kerkelijke achtergrond binnen de gereformeerde gezindte hebben en instemmen met de gereformeerde belijdenis.*

Commissie 1 schrijft hierover het volgende in haar begeleidende rapport 4b:

‘Onder het kopje *benoemingen* wordt gemeld: ‘In het kader van aandacht voor wetenschappelijke kwaliteit van een hoog niveau is het wenselijk ook hoogleraren te kunnen benoemen van buiten de CGK die wel een kerkelijke achtergrond binnen de gereformeerde gezindte hebben en instemmen met de gereformeerde belijdenis.’

(9.02.03/20-21 r.50-3). Het TUA-reglement is dus nu zo aangepast dat ook niet CGK’ers kunnen worden benoemd als hoogleraar. In feite kunnen echter nog geen andere dan CGK-predikanten worden benoemd omdat de K.O. nog niet is aangepast en art. 2 K.O. het hoogleraarschap als ambt binnen de kerken noemt.

Het is wat uw commissie (afgedacht van de beslissing over wie hoogleraar mag worden) betreft wel te weinig wanneer een dergelijke hoogleraar van buiten de CGK instemming betuigt met de gereformeerde belijdenis en afkomstig is uit de brede achterban. Hij of zij zal zich bewust moeten zijn dat zij/hij gaat werken aan de doordenking en het uitdragen van de leer en de uitleg van Gods Woord in de context van of in opdracht van de Christelijke Gereformeerde Kerken. De cvb stemde daarmee in. We doen nu geen voorstel tot besluit hierover omdat de kwestie hoogleraar en ambt nog moet worden uitgesproken.’

Ook schrijft commissie 1 over enkele concrete relevante voorstellen in het nieuwe reglement:

‘In artikel 1 lid 3m en 3n worden hoogleraren gedefinieerd als: ‘zij die door de generale synode benoemd worden’ en bijzonder hoogleraren als ‘zij die door het college van bestuur benoemd worden en verbonden zijn aan een bijzondere leerstoel welke door een derde partij gefinancierd wordt.’ Zodoende wordt duidelijk gemaakt dat het verschil tussen beide
 5 soorten hoogleraren vooral ligt in wie hen benoemt. Maar de omschrijving vonden we nog wel wat vaag, er worden immers meer mensen door de synode benoemd en die zijn niet alle hoogleraar. Wij stellen voor de formulering als volgt te verhelderen (besluitvoorstel 4):
 m. onder ‘hoogleraren’: zij die *als zodanig* door de generale synode benoemd worden;
 n. onder ‘bijzonder hoogleraren’: zij die *als zodanig* door het college van bestuur benoemd
 10 worden en verbonden zijn aan een bijzondere leerstoel welke door een derde partij gefinancierd wordt.’

Zo blijkt, samenvattend, dat drie zaken nauw met elkaar samenhangen:

1. de vraag naar het vierde ambt
- 15 2. de vraag naar de kerkelijk docent
3. de vraag naar het benoemingsbeleid.

Het advies van de adviescommissie ambtsstructuur bestrijkt elk van deze vragen. De essentie van het advies was om 1) het vierde ambt op te heffen, 2) niet meer te spreken van
 20 kerkelijke docenten maar het curatorium te laten bepalen welke docenten en hoogleraren welke kerkelijke taken krijgen toebedeeld, en 3) uit te spreken dat het weliswaar zeer wenselijk is dat hoogleraren en docenten dienaar van het Woord zijn, maar niet noodzakelijk, omdat het een academische functie betreft waar specifieke kwalificaties voor vereist zijn. Ook zou het verstandig zijn benoemingen groter dan 0,5fte door de synode te
 25 laten geschieden of bekrachtigen.

Het adviesrapport liet wel de nodige vragen open. Nader overleg heeft hier nog verdere duidelijkheid over gegeven. Dit brengt uw commissie tot het volgende voorstel, dat hieronder verder verantwoord zal worden:

30

Voorstellen:

1. het vierde ambt en het bijbehorend artikel 18 KO af te schaffen;
2. alle regelingen met betrekking tot benoemingen aan de TUA onder te brengen bij artikel 20 KO en dus geen ‘kerkelijk docenten’ meer onder te brengen bij art. 6 KO;
- 35 3. met betrekking tot de te ontwerpen regelingen bij artikel 20 KO het volgende uit te spreken:
 - alle (bijzonder) hoogleraren en docenten aan de TUA zullen het ondertekeningsformulier ondertekenen en zijn daarmee verantwoording schuldig over leer en leven aan curatorium en generale synode;
 - 40 - alle (bijzonder) hoogleraren en docenten aan de TUA zullen worden aangesteld in een reguliere arbeidsrechtelijk geregelde relatie;
 - het curatorium kan alle (bijzonder) hoogleraren en docenten (bij voorkeur bij indienstreding) kerkelijke taken toebedelen, zulks ter beoordeling van het curatorium; hoogleraren en docenten in theologische vakgebieden zullen bij
 45 voorkeur dienaar van het Woord en lid van de CGK zijn; het is het college van bestuur echter toegestaan om docenten en (bijzonder) hoogleraren aan te stellen of voor te dragen die geen lid zijn van de CGK, maar wel instemmen met de gereformeerde belijdenis en zich er volledig bewust van zijn dat zij gaan werken in de context van en in opdracht van de Christelijke Gereformeerde Kerken, zulks
 50 ter beoordeling van het curatorium;

- benoemingen van een hoogleraar of een UD/UHD met substantiële aanstelling (meer dan 0,5 fte) waarbij iemand verantwoordelijk wordt voor een vakgebied, kunnen pas plaatsvinden na goedkeuring door de synode;
 - dienaren van het Woord die worden aangesteld aan de TUA worden beschouwd als bijzonder dienaar van het Woord vanwege hun academische functie;
 - bij substantiële aanstellingen (meer dan 0,5 fte) zullen deze bijzondere dienaren van het Woord officieel bevestigd worden in hun academische functie, evenredig aan de functie (voor een deeltijd docent is een andere wijze van bevestiging passend dan voor een voltijds hoogleraar). Deze bevestiging zal plaatsvinden onder verantwoordelijkheid van het curatorium;
4. de nieuwe commissie ambten de opdracht te geven deze uitspraken in overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht en na goedkeuring van alle TUA-gremia te implementeren in de kerkorde en voorstellen hiertoe voor te leggen aan de generale synode van 2022.

Dit voorstel gaat uit van de volgende principes:

- Vanuit twee kanten bezien is het onderscheid tussen hoogleraren en docenten (met name zij die dienaar van het Woord zijn) relatief. In de eerste plaats zien niet alleen hoogleraren herderlijk toe op de vorming van predikanten en andere kerkelijk werkers, maar ook docenten. In de tweede plaats is in de academische wereld een tendens zichtbaar dat beide in elkaar overlopen (een UHD kan bijvoorbeeld promotierecht krijgen). Er is slechts een gradueel verschil tussen beide, geen kwalitatief verschil dat tot uitdrukking zou moeten komen door hoogleraren wel en docenten geen ambt toe te kennen.
- De band met de kerken dient goed bewaakt te worden. Dit kan echter ook via het curatorium en de synode geschieden en hoeft niet noodzakelijk vorm te krijgen via het vierde ambt (artikel 18 K.O.) of via het predikantschap in bijzondere arbeid (artikel 6 K.O.). Dit laatste artikel dient gereserveerd te blijven voor werkzaamheden buiten het kerkelijk domein (vgl. ook par. 4.3 over dit artikel verderop in dit rapport).
- Het toezicht via curatorium en synode wordt versterkt door het nieuwe ondertekeningsformulier.
- Het hoogleraarschap is een traditioneel, geen principiële ambt. Daarom kan het als apart kerkelijk ambt afgeschaft worden. De werkzaamheden aan de TUA vereisen mede vanwege de overheidseisen, maar vooral vanwege de eigen doelstellingen van de TUA allereerst academische expertise. Kerkelijke ervaring heeft de voorkeur, maar om een academische functie te kunnen vervullen is het niet noodzakelijk om een ambt te bekleden.

Een mogelijk ander scenario zou zijn om in plaats van ‘geen’ juist ‘alle’ docerende functies aan de TUA als ambtelijk te verstaan en het vierde ambt te verbreden van alleen hoogleraren naar alle (bijzonder) hoogleraren en docenten. Om aan het verzoek van het cvb te voldoen zou dit academisch ambt dan ook toegankelijk moeten worden voor docenten die geen lid zijn van de CGK. Men zou hier dan in bevestigd kunnen worden na ondertekening van het ondertekeningsformulier en onder verantwoordelijkheid van de TUA. Dit ligt meer in lijn van de voorstellen van rapport 9.35 en de metafoor van de ‘waaier’ aan herderlijke ambten (dan zouden er vijf zijn: diaken, ouderling, predikant, evangelist, en docent/hoogleraar). Dit scenario brengt sterker tot uitdrukking dat het werk aan de TUA ook een vorm van dienst aan het Woord is. Het is echter minder goed in te zien en te verantwoorden hoe dit academische ambt een roeping tot de bijzondere

vertegenwoordiging van Christus zou zijn. Ook andere aspecten lijken problematisch. Uw commissie heeft daarom niet voor deze optie gekozen.

4.2 Artikel 3 K.O.

5 In het vorige hoofdstuk kwam dit artikel al diverse keren aan de orde. Deputaten kerkorde en kerkrecht hebben zich echter ook al los daarvan, vanwege een opdracht van de synode van 2016, op dit artikel bezonnen (9.16/19-29). Zij constateren met zoveel woorden dat er
10 teveel wildgroei rond dit artikel is. Te weinig is er bovendien het besef dat dit artikel is ingesteld vanwege de ‘nood der kerken’ en niet vanwege de ‘nood van een persoon’, dus als een soort dispensatieregeling en niet als een alternatieve route naar de kansel (daarvoor is er de weg van artikel 8). De weg via artikel 3 is bedoeld voor situaties waarin er
15 duurzaam tekort is aan de reguliere Woordbediening, door langdurige vacantie en een bijbehorende veelheid aan leesdiensten. Omdat de meeste gemeenten op veel zondagen gewoon voorzien lijken te zijn van voorgangers en omdat er bovendien op het moment van schrijven nog meerdere kandidaten op een beroep wachten, lijkt deze nood op dit moment
20 beslist niet hoog.

Het onderzoek van deputaten mondt uit in een aantal voorstellen (9.16/29) voor kwaliteitswaarborgen, die uw commissie zeker in het licht van de hoofdlijn van het adviesrapport goed kan overnemen. Wij stellen voor hier nog twee extra bepalingen aan toe te voegen (schuingedrukt):

Voorstellen:

1. Uit te spreken dat de weg van artikel 3 bedoeld is voor situaties waarin niet op reguliere wijze in de Woordbediening kan worden voorzien en dat het bij ‘nood’ gaat
25 om de nood van de kerken, niet om het verlangen van een persoon.
2. [#6.3.14.1] In het reglement op de kerkvisitatie onder III een vraag op te nemen over het toezicht dat de kerkenraad houdt op eventuele gemeenteleden die de bevoegdheid hebben een stichtelijk woord te spreken:
30 ‘Zijn er in de gemeente broeders die toestemming hebben gekregen om een stichtelijk woord te spreken conform art. 3 K.O., lid 1? Hoe gaat de kerkenraad om met de verantwoordelijkheid voor hun dienst?’
3. [#6.3.2] Een aantal aanvullende bepalingen op te nemen onder art. 3 KO, lid 1:
 - *Wanneer een classis een aanvraag krijgt voor toestemming voor het spreken van een stichtelijk woord, zal de classis zich ervan vergewissen dat er daadwerkelijk
35 sprake is van een nood der kerken.*
 - *Wanneer de classis besluit toestemming te geven voor het spreken van een stichtelijk woord, wijst de classis een predikant aan om de betrokkene te begeleiden.*
 - *Tot die begeleiding behoort ook het zoeken naar mogelijkheden voor verdere
40 vorming en opleiding.*
 - *De bevoegdheid tot het spreken van een stichtelijk woord wordt verleend voor de periode van drie jaar. Daarna is verlenging mogelijk, met telkens eenzelfde periode.*
 - *Voor het aanvragen van verlenging van de bevoegdheid is een positief getuigenis
45 nodig van de kerkenraad van de betrokkene over zijn leer en leven en functioneren in de gemeente, en een positief getuigenis van de predikant die door de classis als begeleider is aangewezen, waarbij deze ook meeweegt of er voldoende voortgang is aangetoond in vorming en opleiding.*

4.3. Artikel 6 K.O.

Deputaten kerkorde schrijven in hun rapport 9.16/89-92 over artikel 6 K.O.. Dit onderwerp werd door uw commissie onder de ambtsstructuur geschaard, maar achteraf is dit weinig van belang gebleken. Deputaten stellen de synode namelijk niets anders voor dan de kerkenraden en classes op te roepen een zuiver gebruik te blijven maken van dit artikel. Deputaten maken onderscheid tussen dienst *binnen* en dienst *buiten* het domein van de kerken. Er binnen valt bijvoorbeeld het dovenpastoraat, werk aan de TUA en het werk van evangelisatieconsulenten. In al deze taken heeft men van doen met gemeenteleden en gemeenten. Er buiten valt bijvoorbeeld het werk in het leger, in de gezondheidszorg, in gevangnissen etc. Daar heeft men vaak van doen met buitenkerkelijken. Artikel 6 moet volgens deputaten uitsluitend betrokken worden op deze dienst buiten het domein van de kerken. Voor bijzondere werkzaamheden binnen de kerkelijke sfeer zijn andere artikelen beschikbaar: voor de TUA bijvoorbeeld artikel 20 (zie par. 4.1).

Uw commissie stelde zich wel de vraag, waar bijvoorbeeld het dovenpastoraat dan *wel* thuishoort. Daarom een tweeledig voorstel:

Voorstel:

1. [#6.4.1] kerkenraden en classes op te roepen een zuiver gebruik te maken van artikel 6 KO, namelijk voor die werkgebieden die buiten het directe domein van de kerken vallen.
2. Deputaten kerkorde en kerkrecht de opdracht te geven voorstellen te ontwikkelen om werkerreinen die momenteel naar onzuiver gebruik onder artikel 6 zijn ondergebracht op andere, juiste wijze in de kerkorde onder te brengen.

4.4. Leesdienst

Deputaten eredienst vermelden in hun rapport dat vanuit de kerken de vraag naar voren kwam, of er een handleiding of handreiking voor leesdiensten bestaat. Afgezien van enkele vragen in het reglement voor de kerkvisitatie blijkt dit niet het geval. Omdat er toch vragen over leven, adviseren deputaten om ten aanzien van de leesdiensten ‘iets in de kerkorde op te nemen’ (9.24/41r23), om drie redenen:

- Om wat in het reglement op de kerkvisitatie is opgenomen te verankeren in de kerkorde;
- Om duidelijkheid te scheppen over de ruimte en grenzen van leesdiensten;
- Vanwege de kennelijke behoefte aan een praktische handreiking.

Uw commissie heeft zich de vraag gesteld, in hoeverre dit onderwerp raakt aan de ambtsstructuur. Ook stelt uw commissie zich de vraag, of het werkelijk nodig is om hier uitspraken over op te nemen, gezien het principe dat de kerkorde zo dun mogelijk behoort te blijven. Een handreiking kan echter hoe dan ook geen kwaad en kan zeker behulpzaam zijn, met name als de huidige synode besluit het uitspreken van de zegen toe te staan aan niet-predikanten. Daarom stelt uw commissie voor om het voorstel van deputaten eredienst (9.24/42) over te nemen en aan te vullen.

Voorstellen:

1. deputaten kerkorde en kerkrecht op te dragen om in samenspraak met deputaten eredienst een bepaling op te stellen ter opname in de kerkorde m.b.t. de zogeheten leesdiensten en tevens een handreiking te concipiëren met het oog op het houden van leesdiensten en deze bepaling en handreiking ter goedkeuring voor te leggen aan de synode van 2022;
2. bij deze bepaling en handreiking ook de besluitvorming over de zegen te betrekken.

4.5 Werken in clusters

De commissie kleine kerken stelt voor (voorstel 18) het mogelijk te maken dat meerdere gemeenten een cluster vormen waarbinnen een team van predikanten en kerkelijk werkers taken kan verdelen (vgl. 9.30/66r31). De adviescommissie schrijft hierbij: ‘Dit is een goed idee, hoewel het wel de nodige bovenplaatselijke organisatie vraagt, met alle mogelijkheden van frictie die daarmee gepaard gaan. Wie is eindverantwoordelijk, wie stuurt aan? In een groepspraktijk zijn de artsen ook vaak de eigenaren, maar waar ligt het eigenaarschap bij een alliantie van vijf gemeenten die twee predikanten, een jeugdwerker en een pastoraal medewerker delen? De gedachte aan een superintendent, die op het niveau van de particuliere synode overzicht houdt over dit soort bovenplaatselijke initiatieven, en in het oog houdt dat deze initiatieven zich goed blijven houden tot classes en geen alternatief kerkverband vormen, zou hierbij kunnen helpen. De superintendent als episkoop-bestuurder én als garant van katholiciteit en eenheid kan hier een belangrijke rol vervullen.’ (9.35/110r45) Uw commissie deelt deze inschatting. Juist wanneer de predikant en de evangelist opgevat worden als ‘bovenplaatselijk ambt’ ligt het voor de hand deze mogelijkheden verder te onderzoeken en in kaart te brengen. Uw commissie steunt daarom het voorstel tot meer onderzoek.

In dit verband stelt de commissie kleine kerken ook voor (vgl. voorstel 5) om de TUA op te roepen om in het curriculum meer aandacht te geven aan nieuwe aspecten van het predikantschap, met name teamwork, omgaan met meerdere kerkenraden tegelijk en het organiseren van intervisie en supervisie van bijvoorbeeld kerkelijk werkers of jeugdwerkers. Ook dit lijkt uw commissie verstandig.

Voorstellen:

- 25 1. deputaten kerkorde en kerkrecht de opdracht te geven in samenwerking met de commissie uitwerking ambtsvisie na te gaan:
 - a. welke mogelijkheden er zouden moeten zijn om meerdere gemeenten samen een cluster te laten vormen waarbinnen een team van predikanten en kerkelijk werkers taken kunnen verdelen;
 - 30 b. te onderzoeken welke aanpassingen in de kerkorde nodig zijn om dit mogelijk te maken en daarover een advies te geven aan de volgende synode;
 - c. daarbij ook aandacht te geven aan situaties dat gezamenlijke beroepen of aanstellingen plaatsvinden over de grenzen van classes heen;
 - d. een pragmatischer variant voor te stellen van bijlage 71 K.O.
- 35 2. de TUA op te roepen om in het curriculum meer aandacht te geven aan nieuwe aspecten van het predikantschap, met name teamwork, omgaan met meerdere kerkenraden tegelijk en het organiseren van intervisie en supervisie van bijvoorbeeld kerkelijk werkers of jeugdwerkers.

40 N.C. Smits, rapporteur